

Analiza zdravstvenega sistema v Sloveniji – razpotje oz. kako naprej

Navdihnjeno po R. Frost in modelirano z umetno inteligenco

Stezi dve skoz gozd rumen,
korak ne more po obeh,
popotnik sem in to le en,
le eno v tišini zrem,
v daljavo vije se po tleh.

Po drugi grem bolj zala je,
če boljša je, tega ne vem,...

(prevod: D.O.)

Prof. ddr. Timotej Jagrič, CQRM
Inštitut za finance in umetno inteligenco, Univerza v
Mariboru
Gostujoči profesor na Tehnični univerzi v Grazu,
Avstrija

Vsebina

- Reformni proces

- Dobrobit kot cilj

- Sektorske karakteristike

- Ekonomske distorzije

- Ekonomske intervencije

- Ključni ekonomski izzivi

Reformni proces

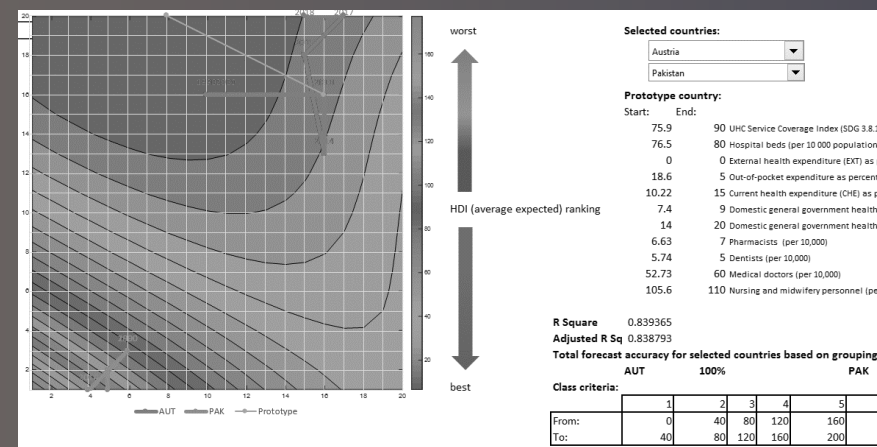
- V Sloveniji je z družbenim konsenzom zdravstveno varstvo javna dobrina, in sicer meritorna javna dobrina.
- Jedro je vprašanje o vlogi države pri zagotavljanju zdravstvenega varstva svojih državljanov. Pri tem prepoznamo štiri sklope:
 - Dilema med individualno svobodo in skupnim dobrem.
 - Vprašanje obsega virov za zdravstveno oskrbo ter načina pravične porazdelitve.
 - Razmerje med javnim zdravstvenim sistemom in zasebnim zdravstvom.
 - Kako uravnovežiti ukrepe preventive in zdravljenja.

Kaj storiti?

- Reforma zdravstvenega sistema mora temeljiti na jasno in strokovno zastavljeni strategiji, ki najprej odgovori na temeljna vprašanja o ciljih, ki izhajajo iz družbenega konsenza. Na osnovi tega, je mogoče iskati nabor ukrepov, ki bodo vodili proti tako zastavljenim ciljem.

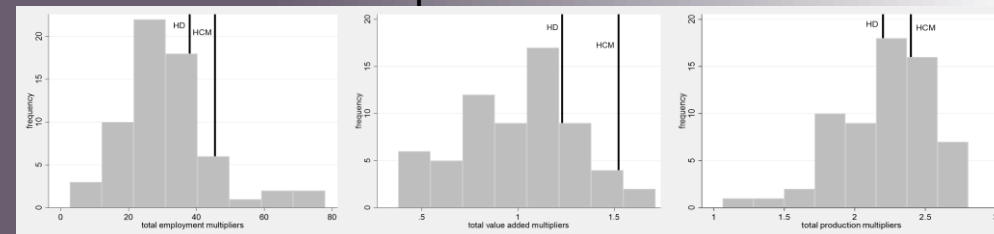
Dobrobit kot cilj

- Nekatero države so dobrobit že nekaj let nazaj formalizirale kot cilj, ki ga zasledujejo v oblikovanju ekonomske, razvojne, zdravstvene in drugih politik.
- Nedavno smo na Inštitutu za finance in umetno inteligenco za WHO razvili model umetne inteligence za analizo wellbeinga, ki omogoča, da glede na doseženi družbeni dogovor o želeni ravni dobrobiti oblikujemo primeren splet politik.

Sektorske karakteristike

- Za transparentnejše odločanje je mogoče primerjati ekonomske učinke politik na narodno gospodarstvo za različne sektorje. Za WHO in nekatere vlade drugih držav smo takšne učinke izdatkov za zdravstvene storitve proučevali.

- Če strnemo in poenostavimo rezultate, je mogoče ugotoviti naslednje:
 - Da se v Sloveniji kažejo podobne značilnosti kot v drugih manj in srednje razvitih državah.
 - Da zdravstveni sektor preko induciranih učinkov spada med sektorje, ki imajo na narodno gospodarstvo nadpovprečne učinke, kar je empirično dokazljiv učinek nadpovprečnega obsega sredstev za zaposlene.
 - Ter da je izrazito večji učinek na regionalne ekonomske ekosisteme v manj razvitih regijah in najmanjši je v osrednji Sloveniji.

Ekonomске distorzije

- Poglobitev v sektorske karakteristike lahko nudi nosilec ekonomske politike orodje za spodbujanje gospodarskega razvoja in še posebej za konvergenco v ekonomski razvitosti med slovenskimi regijami.
- Kljub temu pa zaznavamo nekatere pomembne ekonomske distorzije za izkoristek potenciala, ki bi ga aktivnost zdravstvenega sektorja lahko nudila za slovenski gospodarski preboj. Nekaj primerov:
 - Struktura slovenskega gospodarstva.
 - Trg dela.
 - Tehtanje konkurirajočih interesov deležnikov.

Ekonomske intervencije

- Nekaterne ekonomske intervencije lahko izboljšajo učinkovitost porabljenih sredstev, v navzgor omejenem okviru zdravstvenih izdatkov:
 - Opustitev sistema izbranega zdravnika in nadomestitev z izbiro izvajalca.
 - Iz obveznega zdravstvenega zavarovanja izločitev tistih zdravstvenih storitev, ki so potrebne zaradi zavestne odločitve zavarovanca o aktivnostih s povečanim zdravstvenim tveganjem.
 - Izboljšanje kompetenc in kulture upravljanja javnih zdravstvenih izvajalcev s preprečevanjem konflikta interesov v nadzornih in upravljalških organih in umikom finančno in ekonomsko neusposobljenih kadrov iz upravljanja.
 - Bolj učinkovite razporeditve obravnave in napotitev (npr. one-stop-shop), učinkoviti preventivni programi, preprečevanje neupravičenega dostopa do zdravstvenih storitev, preprečevanje korupcije in absentizma v sistemu, učinkovito izkoriščanje vseh razpoložljivih javnih prostorskih kapacitet in vse sodobne medicinske opreme, ki je bila financirana z javnimi sredstvi, denimo z javnimi koledarji zasedenosti, po vzoru sistemov odprte znanosti itd.

Ključni ekonomski izzivi

- Nekaj ključnih ekonomskih izzivov, ki pomembno prispevajo k neučinkovitosti trenutne arhitekture zdravstvenega sistema:
 - Korporativno upravljanje v javnih zdravstvenih zavodih je zaradi svoje organizacijske kompleksnosti in velikosti institucij primerljivo s srednjimi in velikimi podjetji. Nujno bi bilo licenciranje uprav po vzoru drugih kompleksnih sektorjev, denimo bančništva in zavarovalništva. Ustreznost upravljanja bi bilo nujno nadzorovati s posebnim organom ali razširitvijo pristojnosti obstoječih visokokompetentnih nadzornih institucij.
 - Veljati morajo enotni standardi pri vseh izvajalcih zdravstvenih storitev, na vseh segmentih njihovega delovanja, tudi zaposlovanja, ter delovnih in prostorskih normativih. Hkrati pa morajo biti pogoji opravljanja dela, kot tudi nagrajevanje in druge ugodnosti primerljivi s preostalimi sektorji, da se ravnotežje na trgu dela ne poruši.
 - Ponudba na trgu dela se mora uskladiti s povpraševanjem po kadrih, z mehanizmi povečevanja vpisnih mest v izobraževalne programe ter uvozom delovne sile. Uvesti se mora sistem kreditiranja zaradi nadstandardnega sistema izobraževanja.
 - Reformni procesi so neuravnoteženi zaradi nadproporcionalne ali večkratne zastopanosti nekaterih interesnih skupin. Dodatno, v zdravstvenem sistemu je popolnoma neustrezno subjektom privatnega prava dajati javna pooblastila. Nujno bi bilo nemudoma odvzeti javna pooblastila tem nosilcem in jih prenesti na Ministrstvo za zdravje ali drug javni organ.
 - In nenazadnje, zdravstveni sistem mora biti vzdržen in odporen v ekonomskem, tehnološkem, prostorskem, kadrovskem in drugih vidikih ter naravnano trajnostno. Reformiranje sistema pa mora temeljiti na doseženem družbenem dogovoru in ne partikularnih interesih posameznih deležnikov, ob upoštevanju omejenosti virov in vseh relevantnih razvojnih dejavnikov v družbi.
- V nasprotju s situacijo v pesmi Frost-a „Razpotje (The Road Not Taken)“ lahko ovrednotimo z modeli UI kaj bi se zgodilo, če bi izbrali drugo pot zaradi drugačne strategije ekonomske politike. Vprašanje je le, ali to res želimo?